

o vztahu filozofie a věd. Dr. Pavel Baran se pokusil o vymezení předpokladů a společenské funkce filozofické teorie hodnot. Dr. Petr Kotátko, CSc., pojednal o filozoficky založené teorii logických forem a jejích obecně kulturních souvislostech. Doc. dr. ing. Josef Šmajš, CSc., shrnul část výsledků své rozsáhlé práce do příspěvku Marxistická filozofie a problém vztahu přírody a kultury; dr. Rudolf Kolářský, CSc., na něj navázal oceněním významu filozofie a zdůrazněním nutnosti jejího působení v současné ekologické krizi. Jednání konference uzavřeli dr. Luboš Bělka příspěvkem Role filozofie v evoluční teorii a dr. Josef Krob, který se pokusil o filozofickou interpretaci některých pojmů kosmologie.

Závěrečná diskuse doplnila a zpřesnila některé teze přednesených referátů a potvrdila, že konference splnila svůj cíl – posoudit společenské funkce filozofie v dějinách a úlohu filozofie v dnešní socialistické společnosti. Jak připomněl doc. dr. Jiří Cetl ve svém závěrečném slově, „ukazuje se, že dějiny filozofie v marxistické perspektivě neznamenají samoučelný obrat do minulosti, nýbrž hledání historických předpokladů našich soudobých problémů“.

Helena Bretfeldová

SEDMDESÁTINY LUDVÍKA TOŠENOVSKÉHO

Dne 24. prosince 1987 se dožívá sedmdesáti let emeritní profesor filozofické fakulty UJEP PhDr. Ludvík Tošenovský, CSc. Rodák ze Sýkorce, osady patřící dnes ke Koprivnici, působil po maturitě na učitelském ústavu v Příboře 1937 (v roce 1942 externě maturoval na reálném gymnáziu ve Valašském Meziříčí) na různých obecných školách a obchodních učilištích. V letech 1945–1950 učil na obchodní akademii v Brně; přitom na brněnské filozofické fakultě vystudoval ruštinu a angličtinu. V letech 1950 až 1952 řídil pedagogické gymnázium ve Znojmě. Jeho studijní zájem se však v té době už zcela soustřeďoval na filozofii, z níž také v roce 1953 složil rigorózní zkoušku. V souladu s touto svou orientací se v roce 1952 stal odborným asistentem na rektorátní katedře marxismu-leninismu brněnské univerzity. Po habilitaci v roce 1962 přednášel filozofii na filozofické fakultě, kde byl v roce 1965 ustanoven vedoucím nově zřízené katedry filozofie a metodologie věd a v roce 1966 jmenován profesorem filozofie. V těchto funkcích působil do roku 1971, kdy se stal pracovníkem ústřední knihovny filozofické fakulty, jejího oddělení pro zahraniční výměnu fakultních publikací. V roce 1980 odešel do výslužby. Připomeňme ještě, že v šedesátých letech byl rovněž členem fakultní a univerzitní vědecké rady, vědeckého kolegia filozofie a sociologie ČSAV, výboru brněnské pobočky Jednoty filozofické (i jejím předsedou), zástupcem vedoucího redaktora Filozofického časopisu a že v letech 1965–1966 zastával funkci děkana filozofické fakulty.

Šedesátá léta byla také obdobím pilné badatelské práce Ludvíka Tošenovského. Vedle řady studií, článků, referátů a recenzí publikovaných v domácích i zahraničních časopisech a sbornících vydal monografie *Příspěvky k základním otázkám teorie pravdy* (SPN, Praha 1962) a *Dialektika a věda* (UJEP, Brno 1972); jako skriptum vyšla *Pravda ve starověké a v marxistické filozofii* (SPN, Praha 1967). Už názvy těchto publikací ukazují, že jeho odborný zájem se zaměřoval především na oblast gnoseologie, speciálně na teorii pravdy.

Ve své první knize Tošenovský všestranně analyzoval dialektický charakter vztahu absolutního a relativního momentu pravdy, kterou – v souladu s dialektickou tradicí – chápe jako poznávací proces, v němž jeho jednotlivé výsledky (pravdivé soudy, poznatky) představují jen jeho „klidové aspekty“. V návaznosti na Hegelovo a Marxovo pojetí poměru abstraktního a konkrétního se přitom pokusil rozlišit smyslové konkrétní pravdy od pravd myšlenkově konkrétních, zkoumaje zároveň z tohoto hlediska povahu filozofických pravd. Svá řešení gnoseologických problémů konfrontoval jak se staršími i soudobými nemarxistickými koncepcemi (především s pozitivistickou noetikou), tak s některými zjednodušujícími názory v tehdejší marxistické filozofii. V tomto ohledu odmítal nejen tendence redukovat podstatu dialektického

materialismu na ontologii (zvláště antropologizující ontologismus), ale i gnoseologickou variantu této redukce, tzv. gnoseologismus.

Ludvík Tošenovský si uvědomoval, že otázky marxisticko-leninské teorie poznání lze úspěšně řešit jen tehdy, když se o nich uvažuje důsledně dialekticky. Proto ve své druhé knize věnoval hodně pozornosti „materialistickodialektické logice“, jejímu předmětu, principům, zákonům a kategoriím. Dialektickou logiku – tehdy téma četných diskusí v našem i zahraničním filozofickém tisku – považuje za relativně samostatnou disciplínu dialektického materialismu, zkoumající (na rozdíl od formální logiky) především zákony dialektické rozpornosti myšlení, dilematu, syntézy teze a antiteze a dialektickologického zdůvodňování. V rámci dialektickologické metodologie formuloval „rámcová doporučení“, odvoditelná z dialektickologických zákonů a kategorií, a „dialektickologické principy“ (jako historismus, všestrannost, struktura aj.). Tyto úvahy mu pak vyúsťují v nástin „materialistickodialektické filozofie vědy“.

Úzké sepětí problematiky vědy s otázkou jazyka, dokládané prakticky veškerou novodobou filozofií, našlo u Tošenovského výraz nejen v knize o dialektice a vědě, ale i v edici, předmluvě a závěru skript *Výňatky z Horákovy Filozofie jazyka* (UJEP, Brno 1970) a v několika zatím nepublikovaných pojednáních ze sedmdesátých a osmdesátých let. Gnoseologická analýza vztahu poznání, hodnocení a tvoření norem jej přivedla dokonce k úvahám o potřebě konstituovat „temistiku“ – marxistickou filozofickou disciplínu, jež by zkoumala nejen tradiční látku filozofie práva, nýbrž i filozofické otázky spjaté se všemi normami (směrnici, pokyny) zasahujícími do našeho každodenního života a s normami a normováním vůbec (*Etika a temistika*; sborník Jiřina Popelová – filozofka a učitelka filozofie, UJEP, Brno 1985).

Poznávací hodnotě umění a jeho vlivu na filozofickou meditaci Tošenovský ve svých uveřejněných pracích nevěnoval žádnou zvláštní pozornost. Je to trochu překvapující nejen proto, že se v souvislosti s rozborem noetiky Josefa Tvrdeho zabýval také otázkou „osobní pravdy“, ale i proto, že v jeho soukromém archívu jsou rovněž dvě (neustále přepracovávané) sbírky veršů, převážně reflexivní povahy (vedle několika menších próz). V rukopise je zde i obsáhlá práce *Komunisté s partyzány proti fašismu*, spojující vzpomínky Ludvíka Tošenovského na účast v odboji s teoretickým pojednáním o domácím protifašistickém odboji vůbec. – Zatím poslední publikovaná stať Ludvíka Tošenovského (ve sborníku *Filozofie v dějinách a v současnosti*, UJEP, Brno 1987) má název *O motivech, potřebě a smyslu filozofování*. Dodejme tedy, že snaha přispět k rozšíření vědomí o významu filozofie pro život společnosti i jednotlivce byla – řečeno s Aristotelem – hybnou i účelovou příčinou všeho jeho badatelského i pedagogického snažení.

Redakce